

Puhdas Itämeri -hankkeiden rahastoraportti 2/2016 (6.10.2016)

Tilanne 31.7.2016	€
Lahjoitukset	12,5 MEUR
Käytetyt varat	10,1 MEUR
Käynnissä olevat hankkeet	2,4 MEUR

John Nurmisen Säätiön Puhdas Itämeri -hankkeiden tavoitteena on Itämeren tilan parantaminen konkreettisin toimin, jotka vähentävät mereen kohdistuvaa kuormitusta ja ympäristöriskejä.

Säätiössä kaikkien Puhdas Itämeri -hankkeiden ja niiden tukitoimien parissa työskentelee yhdeksän henkilöä, joista neljä osa-aikaisesti.

Hankkeiden eteneminen

Vuonna 2015 käynnistyneessä NutriTrade-hankkeessa rakennetaan Itämeren alueelle vapaaehtoinen ravinnepäästökauppa, mikä mahdollistaa kustannustehokkaiden päästövähennyskeinojen identifioinnin ja toteutuksen. Samalla pilotoidaan useita lupaavia keinoja Itämeren ravinnekuorman vähentämiseksi, muun muassa Saaristomeren alueen peltojen kipsikäsitelyä, sekä lisäksi keinoja mereen jo päätyneiden ravinteiden poistamiseksi, kuten sinisimpukan viljelyä sekä merialueen hoitokalastusta. Päästökauppajärjestelmän suunnittelu on aloitettu yhdessä sidosryhmien kanssa ja kaikki pilottihankkeet ovat jo käynnissä. Lisäksi on käynnistetty ympäristöpoliittinen selvitys päästökaupan tyyppisten joustavien ja kustannustehokkaiden mekanismien hyödyntämisestä laajemminkin Itämeren suojelussa.

Säätiön maaliskuussa 2015 käynnistämässä Lähikalahankkeessa nostetaan särkikalaja hoitokalastamalla ravinteita Saaristomerestä maalle ihmisten ravinnoksi. Saaliista valmistetaan kalapihvejä sekä muita kalatuotteita. Vuonna 2016 hankkeen saalistavoite on kaksinkertaistettu ja hankkeeseen on rekrytoitu 10 kalastajaa, jotka aloittivat hoitokalastuksen huhtikuussa. Kalapihvejä tulee vuonna 2016 olemaan tarjolla ainakin Turun seudulla, Espoossa sekä Helsingin suurkeittiöissä. Tavoitteena on myös kuluttajatuotteen lanseeraaminen ja koko tuotantoketjun kaupallistaminen niin, että hoitokalastus toimii hankkeen lopussa ilman kalastajille maksettua tukea.

Pietarin jälkeen Leningradin alueen suurimman kaupungin Hatsinan jätevedenpuhdistamolla säätiön toimittama jätevesien fosforinpoistolaitteisto otettiin käyttöön marraskuussa 2015. Viipurissa vastaavat laitteet otetaan käyttöön lokakuussa 2016. Näillä kahdella toimella voidaan leikata Suomenlahden ravinnekuormaa noin 50 tonnia vuodessa eli kaksi kertaa Helsingin Viikinmäen jätevedenpuhdistamon päästöjen verran. Luoteis-Venäjän jätevesihankkeissa seuraava askel on Kingiseppin kaupungin jätevesien fosforinpoiston tehostaminen, joka on tarkoitus toteuttaa vuonna 2017. Hankkeella leikataan mereen päätyvää fosforikuormaa 13 tonnia vuodessa.

Valkovenäläisen Vitebskin kaupungin vesilaitoksen kanssa on tehty sopimus puhdistamolta lähtevän ravinnekuormituksen leikkaamisesta tehostamalla puhdistusta yli kansallisten minimivaatimusten. Tehostettu fosforinpoisto kaupungin jätevedenpuhdistamolla alkaa syksyllä 2016, ja sen avulla voidaan leikata vuodessa lähes 50 tonnia rehevöittävää kuormitusta.

Viipurin läheisyydessä sijaitsevaan Udarnikin jättikanalaan hankitaan säätiön ja BSAP Trust Fundin hankkeessa ravinnepitoisten valumavesien suodatusjärjestelmä. Peltojen valumavesien käsittelyjärjestelmä asennettiin syksyllä 2015, ja nyt suunnitellaan lanta-altaille asennettavaa suodatusjärjestelmää.

Säätiö hyväksyi toukokuussa 2016 uuden hankkeen, jonka tavoitteena on rakenteilla olevan, Ukrainan Lvivissä sijaitseva biokaasulaitoksen fosforipäästöjen hallinta. Hankkeella voidaan ehkäistä vuodessa yli 100 tonnia Pultavajoen kautta Itämereen päätyvää fosforikuormitusta.

Uudet hankkeet

Teollisuudesta Itämeren alueen kunnallisille puhdistamoille ja sitä kautta mereen päätyvää ravinne- ja haitallisten aineiden kuormaa aiotaan pienentää parhaillaan valmistettavalla BEST-hankkeella (Better Efficiency for Sewage Management), jossa säätiön pääyhteistyökumppanina on Helsingin kaupunki. Hanke on nimetty EU:n Itämeristrategian lippulaivahankkeeksi. Hankkeelle haetaan rahoitusta EU:n Itämeren alueen ohjelmasta, ja sen on määrä käynnistyä syksyllä 2017.

Säätiö käynnistää syksyllä 2016 laajan selvityksen Itämeren alueen biokaasuntuotannosta aiheutuvan ravinnepäästöjen riskin arvioimiseksi.

Varainhankinta ja tavoitteiden saavuttaminen

2005 - 2015 Puhdas Itämeri -hankkeille on kerätty varoja yhteensä noin 12,5 miljoonaa euroa, josta noin 10,1 miljoonaa euroa on käytetty hankkeiden toteuttamiseen. Nyt käynnissä ja suunnitteilla oleviin hankkeisiin varattu summa on 2,4 miljoonaa euroa.

Hankkeita on toteutettu tähän mennessä yhteensä 21 kohteessa, joista 15 on saatettu päätökseen. Hankkeiden vaikutuksesta Itämereen valuva vuotuinen fosforikuorma on pienentynyt yhteensä yli 2 100 tonnia. Lisäksi John Nurmisen Säätiö on Kingiseppissä lannoitetehtaalla ja Varsovan jätevedenpuhdistuslaitoksella ollut mukana tarjoamassa teknistä asiantuntemusta ja vaikuttamassa siten merkittävien fosforipäästöjen vähentämiseen. Nyt käynnissä olevilla hankkeilla Itämeren vuotuista fosforikuormaa pienennetään useita satoja tonneja ja lisäksi ollaan mukana luomassa uusia ja tehokkaita, myös Suomeen soveltuvia ravinteiden vähentämiskeinoja.

Hallinnollisista ja taloudellisista syistä varojen kerääminen erilliseen Puhdas meri -rahastoon lopetettiin keväällä 2016. Itämeren suojeluun kerätyt varat ohjataan jatkossakin suoraan konkreettisiin toimiin Itämeren tilan parantamiseksi. Puhdas meri -rahaston varojen käyttöä seurataan tällä raportilla niin kauan kuin varoja riittää. Käytännössä rahaston varoilla pystytään rahoittamaan nykyinen projektikanta.

Annamari Arrakoski-Engardt
Asiamies
John Nurmisen Säätiö